

A második óriás – Bombay

Fél hét körül pirkadt, most már lassan meg tudom különböztetni az éjszakát a nappaltól, itt az első ima ideje. Bolondozok, persze, hiszen ez a mohamedán imarend, az első imát akkor kell elmondani, amikor olyan világos van már, hogy megkülönböztethető a fekete cérna a fehértől. Nyolcra kell beérni a pályaudvarra, valószínű, így is lesz. Már jó régen csattog a vonat az elővárosok között, nem véletlenül. Delhi után ez India második legnagyobb városa, a maga cirka 13 millió lakosával. Rémes! Egyetlen városban többen laknak, mint Magyarországon. Érdekes, nem zavar, nem félek tőle, mint a nálánál – bár nem sokkal – kisebb Calcuttától. Térképen egy tátott pofájú, támadó cápához hasonlít: alsó álkapcsa a Malabar Hill, a Back Bay, a Hátsó öböl északnyugati partja, orra pedig a Colaba-félsziget. Tengerpartra és szigetre épült város, ám ellentétben a közhiedelemmel, nem az Indiai-óceán, hanem az Arab-tenger mossa a partját. A portugálok jártak itt az európaiak közül elsőként a XV. század első felében. Nincs sok időm Mumbaiban – ez a város marathi neve, de kedveskedve úgy is szólítják, hogy Mumba dévi, Mumba mama – összesen két teljes nap. Mindenképpen szeretnék áthajózni Elephanta szigetére a sziklába vájt Shiva templombarlangokhoz. Aztán, legalább messziről megnézni a Hallgatás tornyait, a Malabar dombon lévő párszi temetkezési helyet. És természetesen átmenni az India kapuja alatt. Meg, ami még adódik.

Kis híján rosszul sül el a találkozásunk Mumbaival. A vonat időben beérkezik a pályaudvarra – mennyi kapu van Indiában, ezt is Churchgate-nek, Templomkapunak hívják –, de taxit alig találok. Igaz, oldalbejáraton jövök ki, meg korán is van még, de akkor is! Nem ehhez vagyok szokva. Úgy látszik, valamit észrevehet rajtam a taxis, mert nem a Taj Mahal Hotelhoz visz – itt ezer dollár egy éjszaka –, hanem a jó ég tudja, hová. Bemegyek én három szálló recepciójára is, de általában 1000-1500 a szállás, igaz, rúpiában. Végül, mondom, fogalmam sincs, hol, meglátok egy táblát: Hotel Aroma. Megtetszik. Elékanyarodik a sofőr, a szálloda ára elérhető, kifizetem a taxit – 300 rupit kért – és végre beköltözhetem. Idegesített ez a hosszú taxizás, attól tartottam, a gatyám is rámegy. Meglepett, hogy viszonylag olcsón csavarogtunk a városban, majd egy órában keresztül. De sürgősen kell keresnem valami olcsóbb közlekedési módot, nem akarok naponta ezeket eltaxizni. A portán kérek tanácsot. Kiderül, hogy ha elsétálok a Dr. Ambedkar Roadon száz métert, balra fordulok a Naigaum Cross Roadon, 300 méter után a Dadar Railway Stationon találok magam, ahonnan elővárosi vonattal, afféle mumbai HÉV-vel, körülbelül húsz rupiért beutazhatom a belvárosba. Még egy térképes szállodai kártyát is a kezembe nyom. Remek, úgy is oda készülök.

Annak idején, immár több hónapja, mikor még csak készültem az útra, és úgy volt, hogy Bombayben landolok, elhatároztam, hogy egyik első dolgom az lesz, hogy átme gyek az India Kapu alatt, mint „Nos, Bela, etc.”, azaz: Mi V. Béla, stb. de erre nincsen lehetőségem. Itt állok a Kapu előtt, ám derékig érő vaskorlát, meg angol és hindi szövegű tábla tiltják a kapun való áthaladást. Így csak fényképezem ezt a hatalmas díszkaput, amit 1924-ben építettek az akkori Anglia királya és India császára, öfelsége V. György látogatásának emlékére.

*Az India kapuja. Tőle balra a Hotel Taj Mahal, mögötte a New Hotel Taj.
Útban Elephanta-szigetére, a hajóról fotóztam.*

Közvetlenül a tenger partján áll ez a valamilyen angol-indiai stílusban épült, óriási, szürkésbarna, három részre tagolt díszkapu. De legalább arányosan óriási, ellentétben delhi névrokonával. Bár így is hivalkodóan nagy. Mögötte található a már említett Taj Mahal Hotel. Az útikönyvben olvasom, hány királyi és luxus lakosztállyal dicsekszik. Hát, nekem dicsekedhet. Mellette a New Taj üveg, acél, beton tornya magasodik az égig, ez már saját termés, nem az angolok építették, mint az előbbit 1903-ban. Egyébként nagyon angol a belváros, a századfordulós Angliára hajaz. Ez a város India nyugata, tiszta, parkos, helyenként nagyon modern. Ez ugyan cseppet sem hiányzott nekem eddig, mármint ez a nyugati stíl. Viszont ápoltak, illatosak a lányok, tiszták a szárik. Egy hónapja most vannak először, hogy is mondjam? – pajzán gondolataim. No, ez így nem teljesen igaz, hiszen szépek az indiai lányok, legyenek akár hinduk, akár moszlimok, de itt, Mumbaiban valahogy mások; nyitottabbak, érzékenyebbek.

Innen, az India Kapujától, átszelve a félszigetet, kibukkanok a tengerpartra, pontosabban a Back Bay partjára, a Marine Drive-ra, a parti sétányra, ami a Queen's Necklace, a Királynő Nyaklánc neveit is viseli. Hindi elnevezése is van, de ez a kettő alighanem elég. Ívesen húzódik innen egészen az öböl másik oldalán emelkedő Malabar-dombig. Hat sávós út a város felé, széles sétány a víz mellett, nagyon magas villanyoszlopokon dupla lámpatestek. Elképzelem, milyen is este, kivilágítva ez a korzó. Valóban, mint egy nyaklánc csillogó gyöngyszemei, duplán, tükröződve a vízben. Királynői látvány lehet.

Jóval följebb homokos partot, szabad strandot találok, lemegyek, belegázolok a vízbe. Langyos, nagyon sós. Holnap hozok magammal fürdőnadrágot, ezt nem lehet kihagyni. Igen, kérem szépen, január 13-án fürödni fogok! Olyan meleg van, mint otthon nyáron. Persze, nem csoda, jóval délebbre vagyok a Ráktérítőnél. Olyan kellemes a gondolat: otthon, vélhetően, szakad a hó, mindenki didereg, én meg vörösre pörkölődöm a tengerparton. Ezzel egy időben fájdalmasan hasít belém a felismerés: három nap múlva én is a didergők között leszek. Egy hónapja vagyok úton; milyen pillanat alatt elszállt ez a hónap. De félre a búsongással, itt az Aquarium, amit meglátogatni akarok.

Nem, ez nem delfinshow, hanem az indiai partvidék, az Arab-tenger élővilágának akváriuma. Nagyon szép, élvezetes és szakszerű. Három nyelven – hindiül, angolul írják ki az állatok elnevezését, ráadásul latinul is a tudományos neveiket, így félreértés semmiképp nem eshet. Méretes homárok fogadnak, aztán macskahalak (catfish), valóban, úgy játszanak, mint a macskák. Tengeri anemónák, virágállatok, közöttük vajhalak bujkálnak. Ezeknek nincs, nem is lehet magyar nevük, angoltól fordítom, van, amelyik nevét a szótárban sem lelem. Ilyen ezeknek a kis cápáknak is a neve: bottom shark, fenék cápának lehetne fordítani, nyilván a sekély tengerfenék lakói lehetnek. Latin nevük is van, de ebből még kevésbé lesz magyar elnevezés. Némelyik nagyon kifejező, mondjam így: „testhezálló” név, mint az angyalhal. Sárgás-ezüstös halacska, csinos, fekete foltokkal, három a testén és egy a fátyolszerű farkán. Másik medencében élő korallok. Apró, hidra formájú polipok, élőben soha nem láttam. Fantasztikus élmény. Ráják, tengeri kígyók, sünök, murénák – egyszerűen roppant érdekes. De – hogy legyen okom elhúzni a számat – állítottak itt ám ki néhány különleges dolgot is. Dísz tárgyakat kagylóhéjból. Van itt aztán minden! Bekeretezve, üveg alatt háromdimenziós virágcsendélet festett kagylókból. Flamingók csoportja szép, rózsaszín Vénusz-kagylókból összerakva. Anyák, karjukon gyermekeikkel. A homlokukon még bindájuk (festett pötty) is van. De a prímet a teáskanna viszi. Nyitható fedelű, füles. Szép barnára van füstve. Hát miféle kifacsarodott, szinte perverz fantázia szülte ezeket?

Visszavonatozom Dadarba. Itt, az Aquarium megállónál szállok föl, mintegy húsz perc az út. Már kitapasztaltam, vigyázni kell, vannak kocsik, amiben csak hölgyek utazhatnak. Sokan közlekednek ezeken a „HÉV”-eken, de nincs szükség tolakodni, hiszen hamarosan jön a következő. Ezt én tudom, de úgy látszik, a mumbaiak nem! Ennem kellene valamit, ezért is megyek haza, hiszen csupán egy kókusz és néhány aranybanánt ettem. Egyébként csoda étel ez a kókusz. Egy sarlószerű eszközzel levagdossa az árus a dió felső felén a zöld burkot, meglékeli, így meg lehet inni a levét, aztán a burokból levágott éles darabkával ki lehet kapargatni a kemény kocsonyaszerű belét is. Az aranybanán jóval kisebb az otthon vehető banánnál, és – ami sokkal lényegesebb – csodálatos íze van, és szinte leves. Két-három kókusszal, meg nyolc-tíz banánnal ki lehet tartani, akár egész nap. De nem vágyom efféle aszkézisre, inkább hazautazom az Aromába.

Este még csatangolok a környéken. No, azért Dadar már India! Itt nem a belvárosi angломán stílus uralkodik, ez már hamisítatlan! Itthoni a bazár, az étel és füstölőszag, a tömeg, a ricsaj; egész otthonosan érzem magam.

A szinte már tökéletesen begyakorolt csapáson haladok: a Churchgate előtt balra fordulok, a Veer Nariman Roadon elmegyek a Hutatma Chowkig. Ahányszor erre járok, és meglehetősen sűrűn, mivel olyan ez nekem, mint rossz táncosnak a zongora csücske, mindig megállok elszőnyedni ezen a csúfságon. Nem igaz, önmagában véve nem csúfság a Flóra szökőkút. 1864-ben építették, potom 9000 font sterlingért – iszonyú összeg ez akkoriban – a korabeli európai, pontosabban angol stílusba. Nem is ezzel van nekem bajom! Olyan, amilyen. Ám szememben ez a márvány rémálom – egy levegővétellel említem a calcuttai Viktória-emlékművel, a delhi kormányzati negyeddel, sőt, a darjeelingi Szent Tamás templommal – jelkép, szimbóluma a mindent semmibe vevő kolonizációnak, a más kultúrák lábba tiprásának. Óhatatlanul fölvetődik bennem a kérdés: ki akart itt, kit, és mire tanítani? Építészetre az ezer éves angol a több ezer éves indiai kultúrát? Jó, tudom, ez csak húszadlagos kérdése a gyarmatosításnak, hiszen nem erről szólt a dal. Mégis zavar ez a kíméletlen, arrogáns terjeszkedés: az enyém az egyedül üdvözítő! Olyan méretű semmibe vétele a másiknak, ami már bűn, nem hiba! Szét is hullott – minden erőfeszítés dacára – a Birodalom. Ámen. Így hát hátat fordítok Flórának, a szabin istennőnek, hogy a Mahatma Gandhi Roadon végigballagva és bámészkodva, elérjek a Kapu közelébe, megvenni a hajójegyet, átrándulni Elephantszigetre. A Harbour Bay, Kikötő-öbölben fekszik ez a kis sziget, jó tíz kilométerre a kikötőtől, az India Kapuja lábától. Épp elcsípek egy hajócskát. Kicsit nehezen indul, imbolyog is, pedig

sima a tenger, jobbra is dűl, de azért egy óra alatt csak elsántikál a szigetre. Elképesztő, és innen, a tengerről lehet igazán látni, micsoda szmog borítja Mumbait. Fél úton járhatunk, igen, úgy fél órája indultunk, de már semmi nem látszik a városból, csak fölötte az a ronda, szürke paplan, ami néhány száz méterrel a föld fölött átmenet nélkül vált a kék égbe. Apály idején kötünk ki a szigeten, a halászhajók oldalra dűlve vesztegelnek a sárban. Hosszú lépcsősor vezet a barlangokig árusok sátrai között. Persze, kassza is van, a belépő 10 dollár. Nekem, mert a honiaknak ugyanennyi rúpiában. Már megszoktam, nem is bosszankodom rajta. Nem barlangok ezek, téves az elnevezés, hanem emberi kéz által kifaragott sziklatemplomok Shiva tiszteletére.

Elephanta-szigeti Shiva templom bejárata.

Hogy mikor, s mennyi ideig vájták a kemény sziklába, senki sem tudja. Talán a IV. és a VIII. század között. Több millió tonna követ vájkáltak ki az építők a bazaltból, míg elkészültek a hatalmas belső terek, oszlopok, szobrok, lingamok. Őt ilyen templom van egymást követően, egyre magasabban a szigeten. Az ötödik már valóban inkább barlang, elfogyott tán' az erő. Az első templom – a legrégebb?, legkorábbi? – előtt hatalmas tér, mögötte négy zömök oszlop tartja a sziklafalat, a sziklatemplom bejárata. Rögtön jobbra Shiva fogad, a világot teremtő, pusztító s újra teremtő Shiva, a Nataradzsa, a kozmikus táncot járó isten. Arca elmélyült, földöntúli, szemei csukva, szája sarkában mindentudó mosoly. Révületben járja táncát, karjai, lábai keces mozdulatban – ha lennének. Ám a keresztény portugálok megcsonkították, a megbocsátó Krisztus nevében pusztítva a pogányt. Bolyongok az oszlopcsarnokban, míg túlteszem magam az elkeseredésen. Szégyellem magam, nem gyakorolt vallásomat, európaiságomat. Mikor elgomolyog bosszúságom, beljebb megyek a csarnokba. A falakon csodálatos reliefek, Shiva harcaiból, magánéletéből. Parvati, társa az istenségben, örök-gyönyörű asszony. A jelenetekből nem sokat értek, hiszen alig ismerem az ind mitológiát. Csak csodálom. Ezzel a csodálattal, lenyűgözve állok szembe a főistenséggel, az isteni hármassal, Trimurtival, a háromarcú egységgel: Brahma, a teremtő; Shiva, a pusztító; Vishnu, a megőrző. Hatalmas, legalább nyolc méter magas a háromarcú Fej. Legszívesebben leborulnék előtte, ha nem tűnne gúnyolódásnak

az európai hódolata a hindu istenség előtt. De nincsen is mód az elmélyülésre, mert hiába írták ki a templom előtt angolul is, hindiül is a: „Köszönjük, hogy nem hangoskodnak!” szöveget, bizony, idétlenül huhognak, hogy kipróbálják a visszhangot; sikoltoznak a denevérek láttán; egyáltalán: nevetlenül viselkednek. Akárcsak odakint a majmok. Civakodnak, kaffognak, visonganak. De hát azok is, szegény párák, kitől tanulhatnának illemet? Az emberektől? Aligha. Ki is megyek a templomból, egyedül szeretnék maradni. Fölkapaszkodom a Cannon Hillre, az Ágyúdombra. Azt hittem, valami ősi elnevezés, pedig nem! Két akkora ágyú meredezett egymástól nem is túl távol, amekkorák meghaladják szegényes fantáziámat. Legalább tíz méter hosszúak, és huszonöt centis torkúak. Mekkora ütölhettek, amikor elsültek? Az első vagy a második világháború hagyhatta itt ezeket. Nyilván a Harbour Bay bejáratát védhették.

Hazafelé kijátszottam a hajók személyzetét, és nem arra a járműre szálltam föl, amire a jegyem szólt, hanem egy szép, nagy katamaránra. Jóval kényelmesebben utazom, mint jövet. Nem imbolyog a hajó, nem köpködi az olajfüstöt. Ha nem is királynak, de legalább grófnak érzem magam, mikor meglátom az India Kapuját. Magamnak tett ígéretemhez híven a homokos tengerpartra indulok, a délutánt fürdőzéssel töltöm.

Végül az utolsó napra hagytam a Malabar Hillt, a Hallgatás tornyait, bár ebben semmi szimbólum nincs. Így jött ki a lépés. Az Aquariumnál szállok le a vonatról, ez a legközelebbi pont, ahonnan minden fáradság nélkül gyalogosan eljuthatok oda. A Malabar a párszik lakóhelye. Igen összetartó közösség a párszi, a nevük perzsát, perzsiai embert jelent. Valamikor a XIII. században üzték el őket otthonukból, többé-kevésbé a mai Iránból. Bizonyos, hogy a vallásuk miatt – lám, ott is dúlt a vallási tolerancia –, hiszen Zoroaszter hitén voltak, vannak a mai napig. Magyarul tűzimádók. Ez talán nem is lett volna különösebb baj, ha nem lenne egészen sajtáságos a temetkezési szokásuk. Mivel mind a tűz, mind a föld, a víz és a levegő – négy őselem – szent számukra, a holttest viszont tisztátalan, miután elszáll belőle a lélek, így, hogy ne kövessenek el szentségsértést, nem temetnek, nem hamvasztanak, hanem az emberi testet keselyűkkel falatják föl. Ez lehetett szálla a mohamedánok szemében, s tették a párszik életét lehetetlenné szülőföldjükön. Indiába menekültek, és itt gyökeret is eresztettek, megtartva hitüket, szokásaikat. A hindukat nem zavarta a keselyűs temetés. Itt, a dombon öt torony van, ahová a holttestet fölviszik az ezt a munkát végző emberek. Ide még a család sem kísérheti el a halottat. Ott levetkeztetik, és rábízzák a többi a madarakra. Azok pedig közmegelegedésre végzik a dolgukat. Hogy mi történik majd a lecsupaszított csontokkal, nem tudom. Olvastam olyant is, hogy a nap, a szél, az eső elporlasztja, de ebben erősen kételkedem. Aztán azt is, hogy a tornyok mélyében lévő kútba hajtják bele, ez sem valószínű, mert bármekkorák ezek a tornyok, előbb-utóbb csak megtelnének. Még legvalószínűbb az, hogy porrá törnek, és szétszórják. Persze, nem csak ezt nem tudom, de azt sem, pontosan hol lehetnek ezek a tornyok. A térkép nem jelöli, csak sejtem, hogy egy magas kőkerítés, és hatalmas fák sűrű lombjai mögött. Igazam is van, az imént cipeltek arra két, színes textilekbe csavart holttestet, s kisvártatva zuhanórepülésben buktak alá a keselyűk. De a tornyok maguk láthatatlanok. Az utca keskeny, a kerítés magas, átlátni fölötte lehetetlen. A park, a Mehta Garden felől a helyzet ugyanez. Körbejárom az egész területet, ám semmi lehetőségem nem nyílik a bepillantásra. Belenyugszom, a párszik jól elrejtették titkaikat. A Mehtában sétálok, nem tetszik, bár üdítően zöld. Csak a bokrokkal nem vagyok kibékülve. Formára nyírták ezeket, elefántot, zsiráfot, orrszarvút, sőt, Hanumán istent is mintáznak. Nekem egy bokor legyen bokor, a maga absztrakt formájában, és ne akarjon állatnak kinézni. A fok felé vezető út másik oldalán búvik meg a Kamala Nehru Park, ez viszont gyönyörű. Kicsi, vadregényes, csodás panorámával az öbölre. Fantasztikus bonsai-gyűjteménye is van, a legnagyobb fácska sem magasabb fél méternél. Üldögélek egy padon, bámulom a tengert, süttetem magam a nappal. Végül elhatározásra jutok: lemegyek a fokhoz, a Malabar Pointra.

Ballagok lefelé a Ridge Roadon, s hirtelen-váratlanul belebotlom egy dzsain templomba. Erről a vallásról még kevesebbet tudok, mint, mondjuk a szikhról, annyit csupán, hogy ősidők óta,

tehát legalább kétezer éve párhuzamos a hinduval; a dzsainák szigorúan vegetáriánusok, mivel szemükben minden élet szent. Nem ölnek, még a szúnyogot sem ütik agyon készakarva. Hát ez nem sok, ráadásul semmi lényeges nincsen benne. Mármost az ismereteimben. Eggyel több dolog, aminek otthon utólag kell utánanézzek. Fehér márvány templom, szépen festett szobrok őrzik a bejáratot. A tartóoszlopokat piros drapériával vonták be, a belső szentélyben trónol az istennő, színes ruhába öltöztetve. Valamilyen szertartás folyik, de senki nem törődik velem, tán észre sem vesznek. Fényképeznék, hiszen az udvaron engedélyt kértem rá, de kevés a fény idebent. Füstölők, virágfüzérek, gongok, fehérbe öltözött papok éneke. Különleges hangulata van. A csarnokon kívül, alacsony asztalkák mellett asszonyok kuporognak, rizsszemekből furcsa szimbólumokat, szent alakzatokat, mandalákat raknak ki. Igyekszem feltűnés nélkül, hogy úgy mondjam, láthatatlanul jelen lenni. De, mondom, nem zavarok senkit, mintha itt sem lennék. Élvezettel szívom be az illatokat, hallgatom az éneket. Nagyon békés, nyugodt, sőt, megnyugtató az egész. De jó lenne, ha értenék is valamit a szertartásból!

A Malabar Pointra nem jutok el, ott terpeszkedik a Raj Bhavan, a Kormányzósági palota. Zászló, fegyveres őrök, drótkerítés, pompa. Persze, hogy ide telepedtek, ez a félsziget legszebb része. Így aztán elindulok visszafelé, a Marine Drive irányába. A parton, nem messze attól a helytől, ahol tegnap strandoltam, halásztanyát fedezek föl. Félig a homokra húzva néhány ócska lélekvesztő, oszlopokra, rudakra aggatva halászhálók. Valószínűleg az esti dagályt várják, hogy kifussanak a tengerre. Utolsó két filmkockámat elsütöm rájuk. Ennek is vége. Holnap a hátizsák mélyére kerül a Praktica, s majd csak otthon bújik elő újra.

Este még kivonatozom a Vile Parle állomásig, onnan kell kijutnom a repülőtérre. Itt már járnak autóriksák is, nem lesz semmi gond.

Elutazásom napja virradt rám, január 15-e. Kellemetlen meglepetés ért délelőtt: mivel reggel nyolckor nem jelentkeztem ki az Aromából, a mai napot is ki kell fizetnem. Kellemetlen, mert 650 rupival több, egyben megnyugtató, mivel minden további nélkül itt maradnak a csomagjaim, nem kell az egész betyárbútort magammal cipelnem a nap folyamán. Eredetileg úgy terveztem, hogy itt hagyom a hóbelevancot a portán, vagy valahol, bent a városban elütöm a napot, és este tíz után visszajövök, fölmálházom, és kimegyek a Santa Cruzra. Ez a repülőtér neve. De 650 rúpiáért megoldódott a probléma. Viszont pénzt kell váltanom, erre a külön kiadásra nem számítottam. Utolsó százdolláros csekkemet váltom be, abból ötvenet rúpiába. Így akár ki is rúghatok a hámból. Elintézve a pénzváltást, céltalanul csavargom a városban, ismeretlen helyekre merészkedem, itt-ott eszem, teázgatok. Ezek az utolsó órák Mumbaiban, és – sajnos – Indiában. Végig gondolom, hányszor használtam túlzó jelzőket, amikor írtam valamiről, legyen az akár kicsi, akár hatalmas. Vagy csodálatos, esetleg undorító. De ez nem meglepő. India szinte végtelen, nagyságában és picinységében is. Ott a Purana Qila, vagy a Red Fort Agrában, sőt, a Kancsendzönga. Vagy azok a pókháló vékonyságú faragások Jaipurban, a City Palace Museumban. Vagy a távolságok! Este a szobámban összeadtam a végigutazott távokat. Több mint ötezer-száz kilométert vonatoztam, buszoztam, hajóztam. Holnap ilyenkor mögöttem lesz tízezernél több kilométer Mumbaitól Frankfurton keresztül Budapestig. Ez az egy hónap elillan, akár a pillanat. Persze, nem panaszkodom, szavam nem lehet. Nagykanállal merítettem Indiából. Igaz, vegyes leves volt, de igen jóízű. Volt benne Himalája Kancsendzöngával és Kőrösi Csoma sírjával. Calcutta a pimaszságaival. Delhi önmagával és az arany szívű Johannával. Varanasi a szentségével és mocskával. A Gangával és az esti imákkal. Jaipur a kicsit nevetséges ötnegyed maharadzsjával és hihetetlen tudásával. A Taj Mahal emelkedett szépségével, szelídségével. És Mumbai a tengerrel, Elephantával és a ronda Flórával. Indiához csak kétféleképpen viszonyulhatsz. Vagy mélységesen belészeretsz, hagyod magad illatos, dús kebléhez ölelni, vagy megrémülsz tőle, s ijedten elhárulsz. Többé soha nem is akarod látni. Én belészerettem, végzetesen és véglegesen.

Már süvítenek a hajtóművek, örült vágóban rohannak hátrafelé a kifutó fényei. Aztán elemelkedik a gép, lesüllyed a város. A hatalmas gépmadár bedől jobbra, és én alant

megpillantom a Királynő nyakékét. Ívben villószik a tenger fekete bársonya mentén. Mumbai!
Remélem, találkozunk! Isten veled! Isten veled, India!